

Olosuhdeselvityksen palvelukuvaus

Mikäli vanhemmat eivät kykene sopimaan lapsen huollosta, asumisesta ja tapaamisoikeudesta, he voivat hakea päätöstä tuomioistuimelta. Asian selvittämiseksi ja ennen päätöksen tekoa tuomioistuin voi pyytää selvityksen sosiaalitoimelta vanhempien ja lasten tilanteesta (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 16§). Selvityksen tarkoituksena on täydentää tuomioistuimen käytössä olevaa oikeudenkäyntiaineistoa ja saada sellaista sosiaalityön asiantuntemukseen perustuvaa lisätietoa, jota tuomioistuimen on vaikea muutoin saada. Selvitys on osa kunnan järjestämää sosiaalipalvelua, mutta sosiaalilautakunta voi tehdä sen ainoastaan tuomioistuimen pyynnöstä. Selvitystä ei tehdä viranomaisen, lapsen vanhempien tai heidän asianajajien aloitteesta (Asetus lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8 §)

Tuomioistuin pyytää selvityksen sen kunnan sosiaalilautakunnalta, jossa lapsella, lapsen vanhemmalla, huoltajalla tai huoltajaksi esitetyllä on asuinpaikka. Jos toinen vanhempi asuu eri paikkakunnalla, selvitys tehdään yhteistyössä hänen asuinkuntansa sosiaalitoimen kanssa.

Tuomioistuimen on selvitystä pyytäessään yksilöitävä, mistä kysymyksistä selvitystä erityisesti tarvitaan. Selvityksessä keskitytään niihin seikkoihin, joista tuomioistuin pyytää selvitystä. Selvityksessä voidaan kuitenkin tuoda esiin muitakin seikkoja, jos sosiaalilautakunta katsoo näillä olevan merkitystä asian ratkaisun kannalta.

Selvitys on hyvä tehdä parityönä, koska parityöskentely parantaa luotettavuutta ja puolueettomuutta. Selvitystä tehdessä sosiaalityöntekijät perehtyvät lapsen ja vanhempien tilanteeseen eri tavoin. Vanhempia tavataan virka-aikana toimistolla ja kotikäynnillä. Vanhemmat tavataan pääasiassa yhdessä, mutta tarvittaessa myös erillinen aika voidaan järjestää. Lapsia tavataan kotikäynneillä ja lisäksi lapsen kanssa keskustellaan toimistolla ilman vanhempia, jos se on mahdollista lapsen iän ja kehitystason puolesta. Sosiaalityöntekijät voivat tarpeen mukaan pyytää lasta tai vanhempia koskevia tietoja muilta viranomaisilta tai toimijoilta esim. päivähoitosta, koulusta, terveydenhuollosta tai poliisilta. Olosuhdeselvityksen lisänä voi tuomioistuimen pyynnöstä riippuen olla myös selvitystä täydentävä asiantuntijalausunto tai kannanotto.

Selvityksen tulisi liitteineen olla mahdollisimman tiivis ja keskittyä olennaiseen. Selvityksessä on tärkeää erottaa selkeästi toisistaan, vanhempien kertomukset ja mielipiteet, lapsen toivomukset ja mielipiteet, selvitetty tosiseikat, työntekijöiden tekemät havainnot ja työntekijän arviot ja johtopäätökset perheen tilanteesta. Johtopäätöksissä tulee painopiste olla lapsen kannalta keskeisissä seikoissa.

Tuomioistuimen selvityspyynnössä asetetaan määräaika selvityksen toimittamiselle tuomioistuimeen. Palveluntuottaja toimittaa valmistuneen selvityksen perheoikeudellisten palvelujen yksikön johtavalle sosiaalityöntekijälle erikseen sovittuun määräaikaan mennessä. Tilaaja toimittaa valmistuneen selvityksen tuomioistuimeen, joka ratkaisee asian itsenäisesti, ensisijaisesti lapsen etua ajatellen. Tarvittaessa käräjäoikeus pyytää selvityksen tehneet sosiaalityöntekijät kuultavaksi oikeuteen.

Selvitystyön aikana vanhempien on mahdollista tehdä käsiteltävistä asioista sopimus, joka vahvistetaan sosiaalitoimessa ja joka merkitsee oikeusprossin keskeytymistä. Vahvistettu sopimus vastaa tuomioistuimen päätöstä.

Sosiaalityöntekijöiden on varmistettava esteettömyytensä ennen selvitystyöhön ryhtymistä. Sosiaalityöntekijä voi olla esteellinen, jos hän on toiminut aikaisemmin esimerkiksi perheen perheasioiden sovittelijana. Sosiaalityöntekijät eivät voi toimia eri rooleissa saman perheen kanssa.

Henkilöstökelpoisuudet

Olosuhdeselvityksiä tuottavan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksena on Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (817/2015) 7 §:n mukainen laillistettu sosiaalityöntekijä.

Selvityksen laatimisesta vastaavalla työntekijällä tulee olla kokemusta lasten, nuorten ja vanhempien kanssa työskentelystä ja laaja-alaisen selvitysten tekemisestä.

